Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid	
71	

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2013

Tíreolaíocht

Aonad 1:
An Domhan Nádúrtha Againn a Thuiscint

Ardsraith

[GGG12]

GGG12

DÉ MÁIRT 4 MEITHEAMH, IARNÓIN

AM

1 uair 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **3** cheist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 108 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gCeist **3(d)**.
Measúnófar litriú, poncaíocht agus úsáid chruinn gramadaí i gceisteanna **1(i)** agus **2(c)(iii)**.

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	**Marcanna**
1	
2	
3	
Marc Iomlán	

Téama A: An Tírdhreach Dinimiciúil

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

1 **(a)** Déan staidéar ar **Fhíor 1** a thaispeánann abhantrach draenála. Freagair na ceisteanna a leanann.

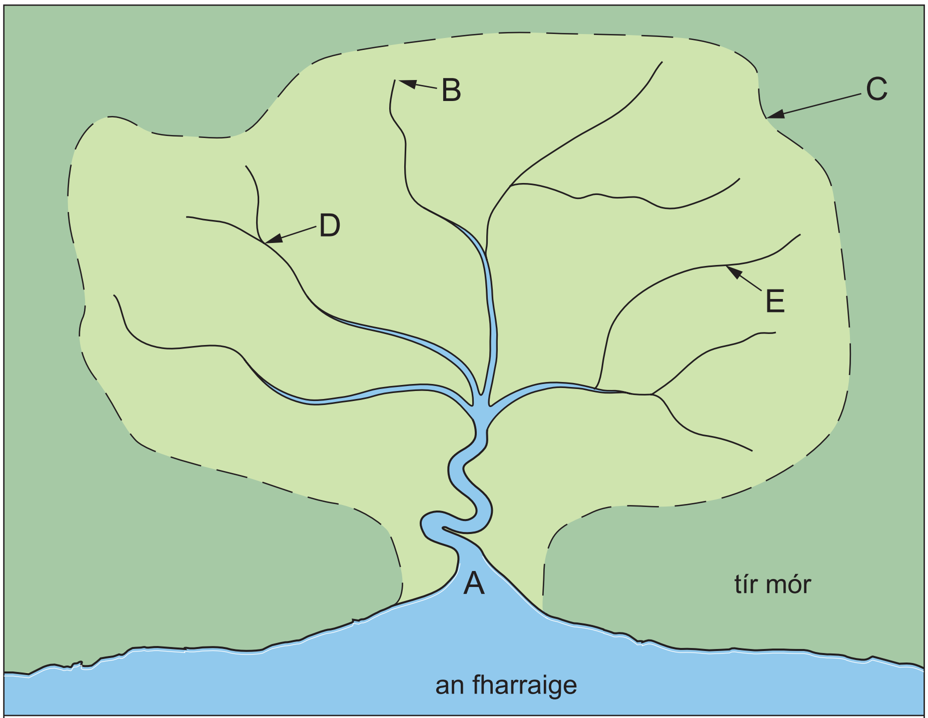

Eochair

A = ____________________ = An áit a dtéann an abhainn isteach san fharraige.

B = ____________________ = Tús abhann.

C = ____________________ = Talamh ard a scarann abhantrach draenála amháin ó abhantrach draenála eile.

D = ____________________ = An áit a dtagann dhá abhainn le chéile.

E = ____________________ = Abhainn bheag a théann isteach sa phríomhabhainn.

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Fíor 1

(i) Comhlánaigh an eochair **d'Fhíor 1** trí na gnéithe A–E a lipéadú. [5]

(ii) Ainmnigh **dhá** stóras uisce sa chóras abhantrach draenála.

1. ____

2. ____ [2]

(iii) Luaigh ciall an téarma **insíothlú**.

____

____

____

____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(b) Déan staidéar ar **Fhíor 2** a thaispeánann an dóigh a n-athraíonn méid an ualaigh feadh Abhainn Chuillinn (*Colin*) i mBéal Feirste. Freagair na ceisteanna a leanann.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

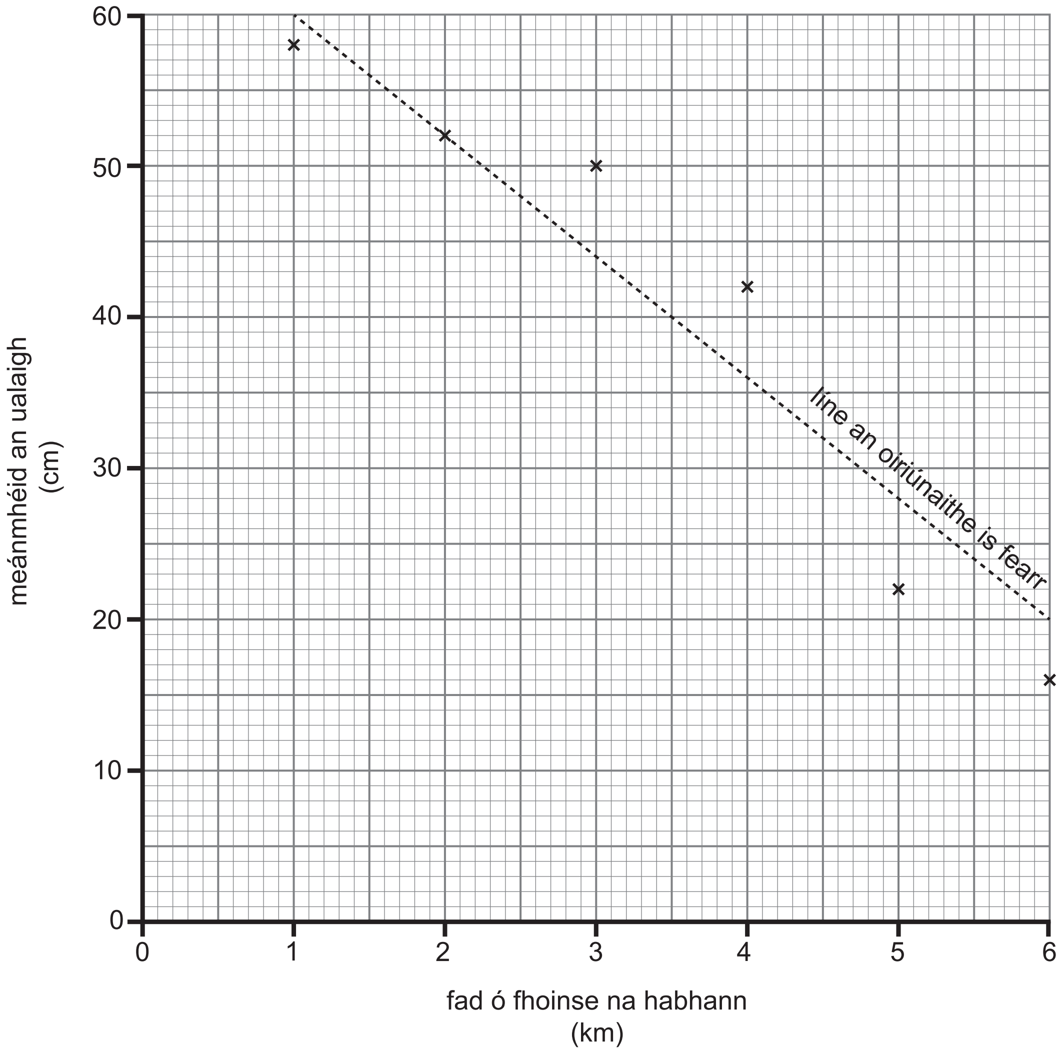

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Fíor 2

(i) Cuir síos ar an dóigh a n-athraíonn méid an ualaigh feadh Abhainn Chuillinn i mBéal Feirste.

____

____

____

____

____

____

____

____ [4]

(ii) Cuir líne faoin **dá** chineál de chreimeadh sa liosta thíos a mhíneodh an comhathrú i **bhFíor 2**.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scríobchaitheamh **Brú Hiodrálach** **Síonchaitheamh** **Cnaí** [2]

(c) (i) Luaigh **dhá** fháth a ndéanfadh abhainn ábhar a shil-leagan.

1. ______________________________

2. ______________________________ [2]

(ii) Ainmnigh **dhá** ghné abhann a dhéantar trí phróiseas an tsil-leagain.

1. ______________________________

2. ______________________________ [2]

(d) Agus tagairt á déanamh agat d'abhainn in Oileáin na hÉireann agus na Breataine, mínigh na cúiseanna fisiceacha agus daonna a bhaineann le sceitheadh (tuile) ar an abhainn ainmnithe agat.

Ainm na habhann ______________________________

Cúiseanna le sceitheadh (tuile)

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

______________________________ [7]

(e) Bíonn cóstaí á múnlú ag tonnta. Luaigh **dhá** fhíric faoi thonnta tógála.

____

____

____

____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(f) Déan staidéar ar **Fhíor 3** a thaispeánann grianghraf lipéadaithe de ghob cósta in Alasca darb ainm Gob Hóiméar (*Homer Spit*). Freagair na ceisteanna a leanann.

Source: Alaska ShoreZone Program NOAA/NMFS/AKFSC; Courtesy of Mandy Lindeberg, NOAA/NMFS/AKFSC

Fíor 3

Sainaithin an **dá** úsáid talaimh (**X** agus **Y**) a thaispeántar i **bhFíor 3**. Roghnaigh do fhreagraí ón liosta thíos.

Cónaitheach **Tionsclaíoch** **Iompar** **Turasóireacht**

X ________________________________

Y ________________________________ [2]

(g) Mínigh an dóigh a ndéantar gob.

[6]

(h) Mínigh an dóigh a ndéantar clár tonnghearrtha.

[6]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(i) Agus tagairt á déanamh agat do chás-staidéar ó Oileáin na hÉireann agus na Breataine, déan inbhuanaitheacht straitéis bhainistíochta cósta a ndearna tú staidéar uirthi a mheasúnú.

[8]

Litriú, poncaíocht agus úsáid chruinn gramadaí [4]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

LEATHANACH BÁN

(Leanann na ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

Téama B: An Aimsir agus an Aeráid Againn atá ag Athrú

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

2 (a) Déan staidéar ar **Fhíor 4** a thaispeánann réamhaisnéis aimsire shimplí faoi fhrithchioclón thar Thuaisceart Éireann i Mí Iúil. Freagair na ceisteanna a leanann.

A. Beidh an teocht iontach te ag 28 °C.
B. Beidh luas na gaoithe socair.
C. Tiocfaidh aer te anoir aneas.
D. Ní bheidh báisteach ann.

Fíor 4

(i) **Fíor 4** in úsáid agat, comhlánaigh **Tábla 1** trí ainmneacha na ngléasanna is féidir a úsáid le faisnéis a bhailiú faoi gach ceann de na gnéithe seo de réamhaisnéis na haimsire a chur isteach.

Tábla 1

Gné aimsire	Gléas
A	
B	
C	
D	

[4]

(ii) Luaigh ainm na haermhaise is dóchúla is cúis leis an aimsir seo.

______________________________ [1]

(iii) Mínigh an fáth nach mbeidh báisteach ann.

____

____

____

____

____

______________________________ [3]

(b) Is í an Oifig Meitéareolaíochta (*Met Office*) a chruthaíonn réamhaisnéis na haimsire sa Ríocht Aontaithe. Bíonn siad ag brath go minic ar íomhánna satailíte le cuidiú leo iad a chruthú. Freagair na ceisteanna a leanann.

Courtesy: NASA

(i) Mínigh an dóigh a gcuidíonn satailítí le réamhaisnéis aimsire a chruthú.

____

____

____

____

____

____ [3]

(ii) Ainmnigh an cineál satailíte atá fosaithe sa suíomh céanna sa spás.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(c) Déan staidéar ar **Fhíor 5** a thaispeánann líon na mbairillí ola a úsáidtear sa lá i roinnt tíortha. Freagair na ceisteanna a leanann.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

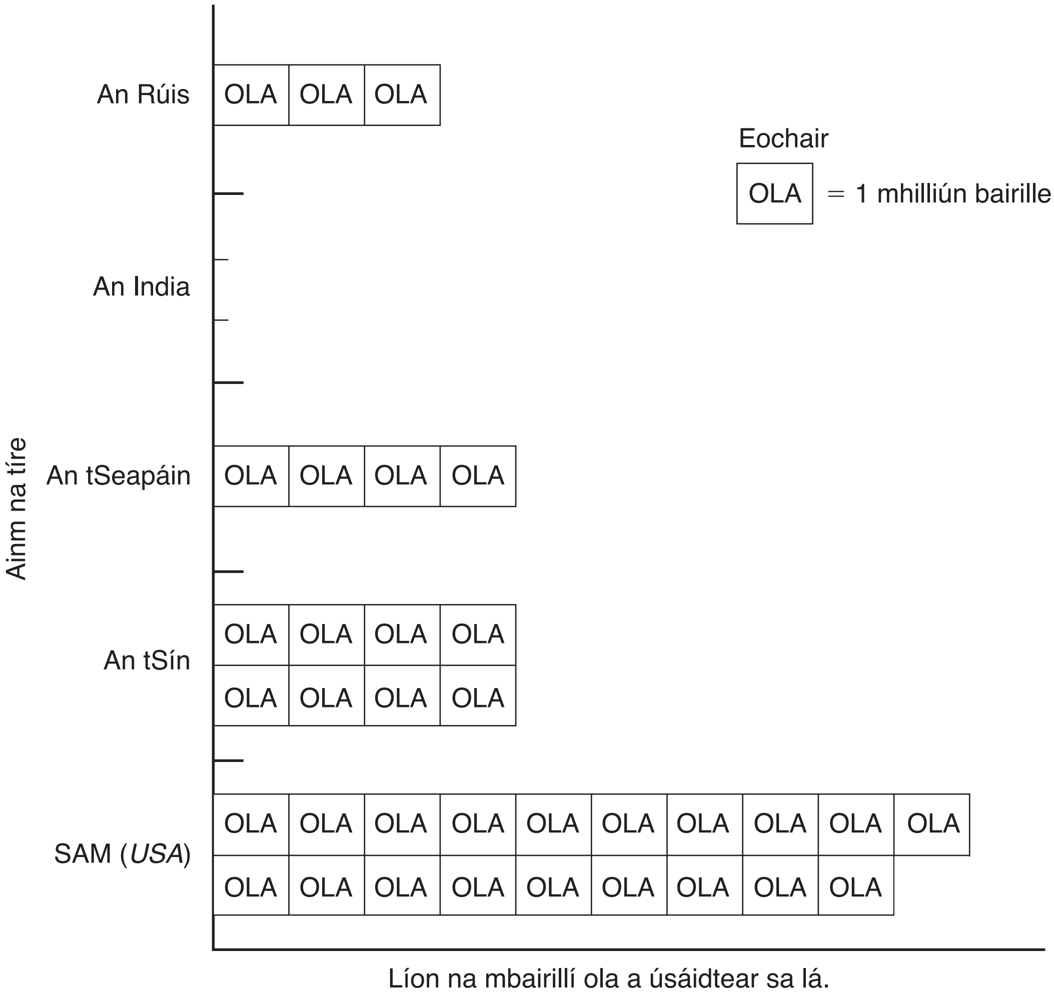

Fíor 5

(i) Cuir an tsiombail cheart isteach do líon na mbairillí ola sa lá a úsáidtear san India le **Fíor 5** a chomhlánú.

An India = 3 mhilliún bairille [1]

(ii) Luaigh líon na mbairillí ola sa lá a úsáidtear in SAM (*USA*).

____ [1]

(iii) Maidir le tír ainmnithe a ndearna tú staidéar uirthi, cuir síos ar na héifeachtaí dóchúla a bheadh ag athrú aeráide ar shochaí agus ar gheilleagar na tíre sin.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ [6]

Litriú, poncaíocht agus úsáid chruinn gramadaí [4]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(d) Déan staidéar ar **Fhíor 6** a thaispeánann cuid de na cathracha ar pléadh comhaontuithe idirnáisiúnta ar athrú aeráide iontu. Freagair na ceisteanna a leanann.

© Don Hammond/Design Pics/Corbis

Fíor 6

(i) Bain úsáid as **Fíor 6** agus luaigh an chathair inar pléadh comhaontú idirnáisiúnta 2011 ar athrú aeráide.

____ [1]

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** dhúshlán a bhaineann le comhoibriú idirnáisiúnta a fháil le dul i ngleic le hathrú aeráide.

____

____

____

____

____

____

____

____ [4]

Téama C: An Domhan Míshocair

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

3 (a) Déan staidéar ar **Fhíor 7** a thaispeánann roinnt cineálacha carraigeacha. Freagair na ceisteanna a leanann.

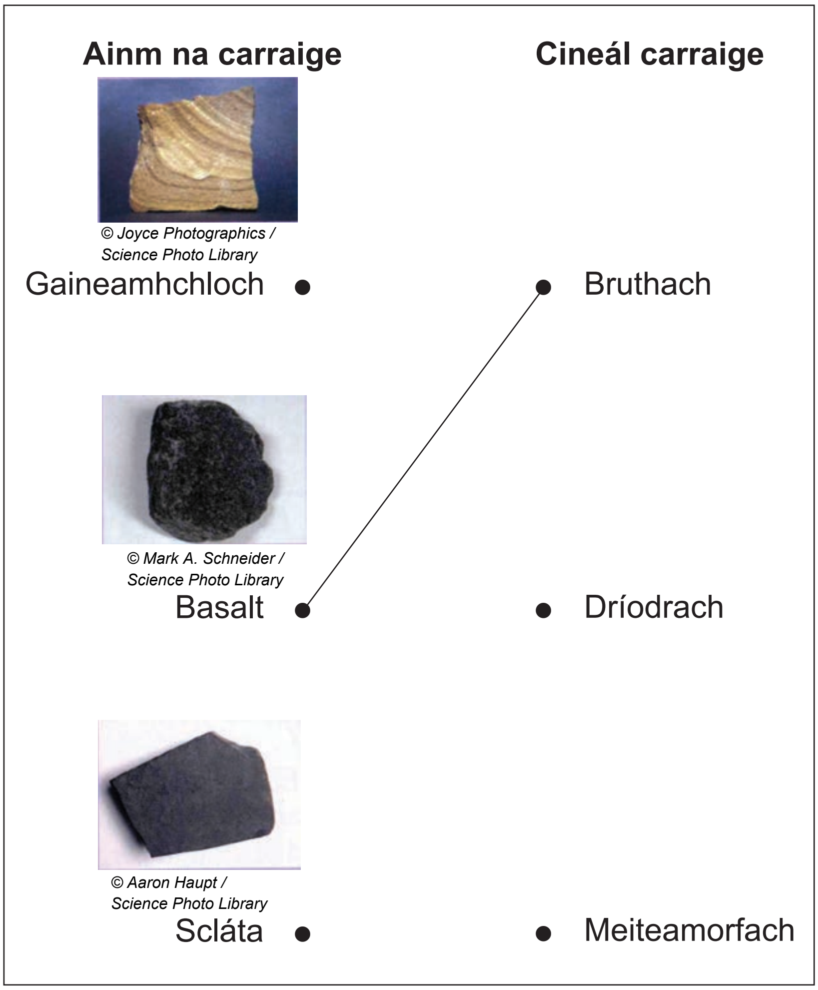

Fíor 7

(i) Comhlánaigh **Fíor 7** trí línte a tharraingt le hainm gach carraige a cheangal den chineál carraige aici. Tá ceann amháin déanta. [2]

(ii) Mínigh an dóigh a bhfoirmítear basalt.

____

____

____

____

____

____ [3]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(b) Déan staidéar ar **Fhíor 8** a thaispeánann cuid de struchtúr an domhain. Freagair na ceisteanna a leanann.

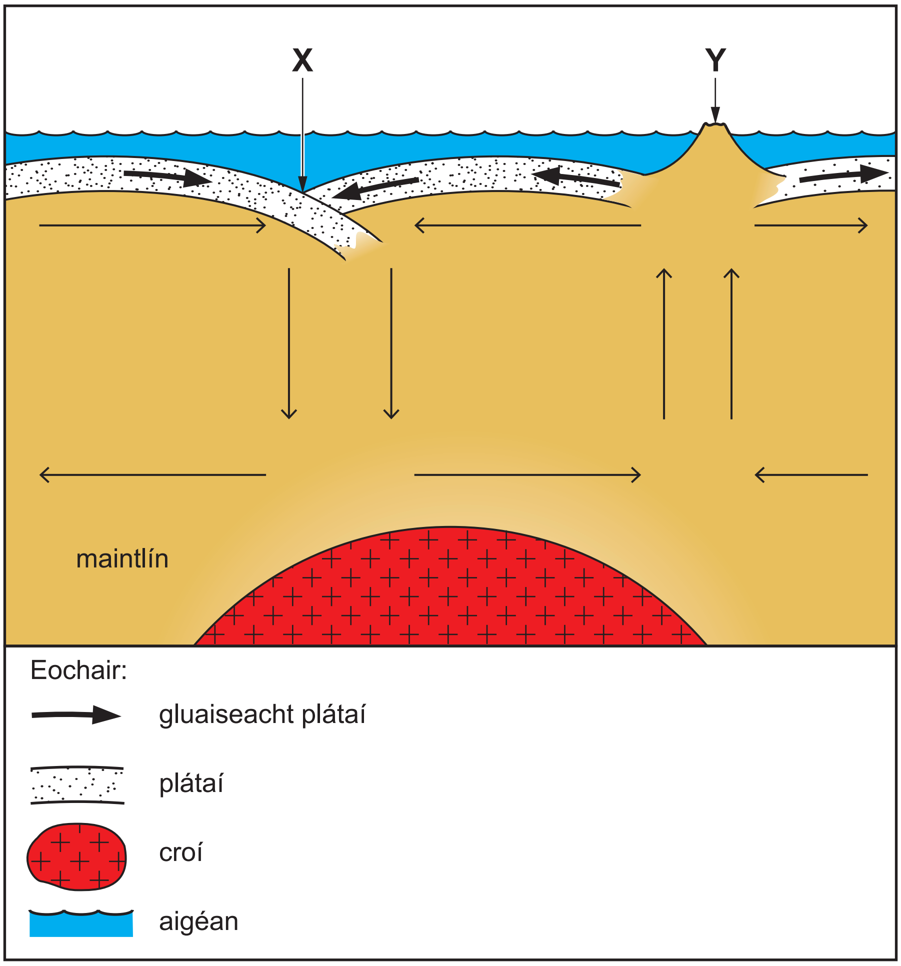

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Fíor 8

(i) Ainmnigh gné **X** agus **Y**.

X ____

Y ____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(ii) Bain úsáid as **Fíor 8** le cuidiú leat an fáth a ngluaiseann plátaí a mhíniú.

____

____

____

____

____

____ [3]

(iii) Cuir saigheada isteach le treo ghluaiseacht na bplátaí a thaispeáint, agus marcáil **X** ar an suíomh is dóchúla a mbeidh fócas crith talún ann, le **Fíor 9** a chomhlánú.

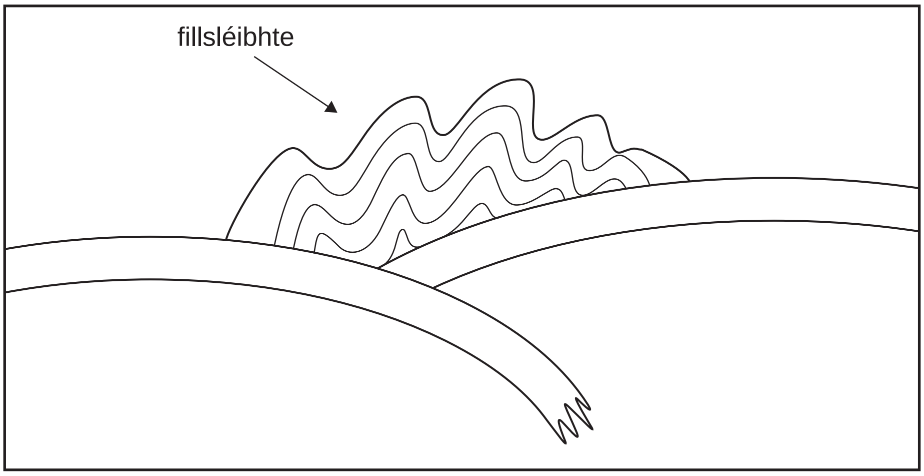

[3]

Fíor 9

(iv) Ainmnigh an cineál seo de theorainn phlátaí.

____ [1]

(c) Déan staidéar ar **Fhíor 10** a thaispeánann súnámaí. Freagair na ceisteanna a leanann.

© PA

Fíor 10

(i) Luaigh ciall an téarma **súnámaí**.

____

____

____

____ [2]

(ii) Mínigh an fáth ar tharla crith talún in **TBFG** (*LEDC*) a ndearna tú staidéar uirthi.

Ainm TBFG (*LEDC*) ______________________________

____

____

____

____

____

____ [3]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

(d) Maidir le crith talún in **TNFG** (*MEDC*) a ndearna tú staidéar uirthi, déan éifeacht na réamhchúraimí a cuireadh i bhfeidhm sular tharla an crith talún a mheasúnú. Déan tagairt do **dhá** réamhchúram sa fhreagra agat.

Ainm TNFG (*MEDC*) ______________________________

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ [6]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

113251